

Branchevejledning om

BORTSKAFFELSE AF KEMIKALIE- RESTER OG TOM EMBALLAGE

BAR Jord til Bord

Branchearbejdsmiljørådet (BAR) Jord til Bord er sammensat af arbejdsmarkedets parter og oprettet i henhold til arbejdsmiljøloven.

Branchearbejdsmiljørådet har bl.a. til opgave at udarbejde branchevejledninger om arbejdsmiljøspørgsmål inden for jordbrugsområdet.

Denne branchevejledning om bortskaffelse af kemikalierester og tom emballage er udarbejdet af Jordbrugets Arbejdsmiljøudvalg, BAR Jord til Bord.

Arbejdstilsynet har haft vejledningen til gennemsyn og finder, at indholdet i den er i overensstemmelse med arbejdsmiljøloven. Arbejdstilsynet har alene vurderet vejledningen, som den foreligger, og har ikke taget stilling til, om den dækker samtlige relevante emner inden for det pågældende område. Herudover tages der forbehold for den teknologiske udvikling. Endvidere har vejledningen været til høring i Miljøstyrelsen.

Vejledningen er udarbejdet på baggrund af de love og bestemmelser, som findes inden for området. Den indeholder desuden gode råd fra Jordbrugets Arbejdsmiljøudvalg til virksomheder og medarbejdere inden for jordbrugsområdet.

Jordbrugets Arbejdsmiljøudvalg

Vagn Henriksen, Fagligt Fælles Forbund, 3F

Johnny Ulff Larsen, Gartneri-, Land- og Skovbrugets Arbejdsgivere, GLS-A

Indledning	04
Sprøjtemidler	05
Bortskaffelse	07
Opbevaring	11
Etablering af vaskeplads	12
Sikkerhed og sundhed ved arbejdet	14
Hovedregler for bortskaffelse	15
Henvisninger	16

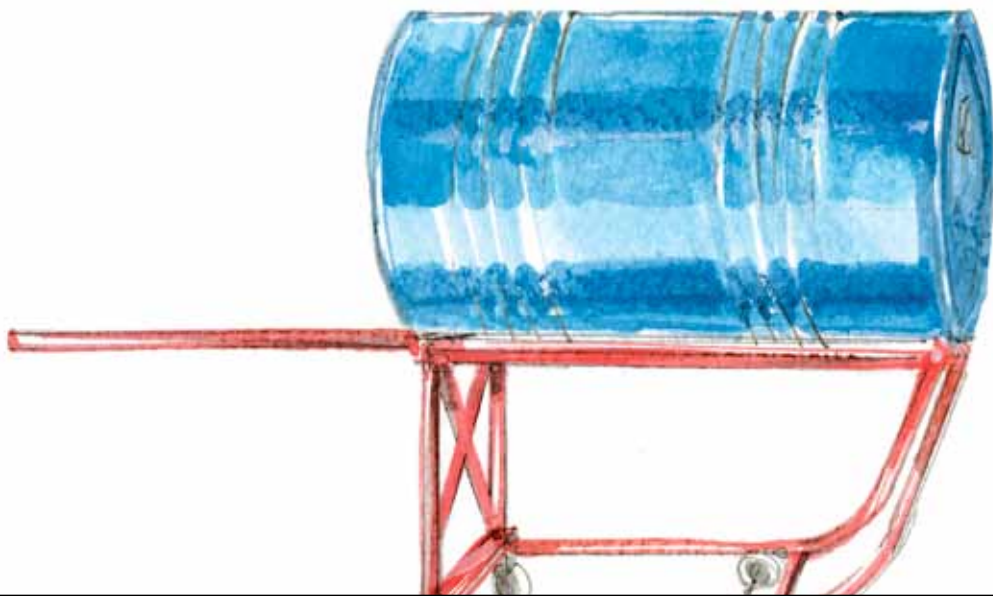
Udgiver: BAR Jord til Bord
 Tekst: Jordbrugets Arbejdsmiljøudvalg
 Layout og illustrationer: CaseOne
 Tryk: CaseOne
 4. udgave, Oktober 2011
 ISBN: 978-87-910-73-72-4
 Varenr: 142073

I miljø- og kemikalielovgivningen findes regler, der skal sikre, at bekæmpelsesmidler ikke gør skade på mennesker, dyr eller natur. Uforsigtig håndtering af rester af bekæmpelsesmidler og tom emballage kan medføre risiko for umiddelbare og langsigtede skadevirkninger.

De langsigtede virkninger på mennesker og miljø kendes kun i begrænset omfang, men man ved at flere bekæmpelsesmidler har en lang nedbrydningstid. I tilfælde af uheld kan disse bekæmpelsesmidler ophobes i jorden eller være til skade for mennesker.

Bekæmpelsesmidlerne skal håndteres så skadelige virkninger undgås.

Jordbrugets Arbejds miljøudvalg har udarbejdet denne vejledning om bortskaffelse af kemikalierester og tom emballage for derigennem at give oplysninger om, hvordan man inden for jordbrugsområdet kan bortskaffe rester af bekæmpelsesmidler og tom emballage.

Sprøjtmidler skal behandles korrekt, så de ikke skader vandmiljøet, mennesker eller dyr.

Plantebeskyttelsesmidler skal være godkendt af Miljøstyrelsen og forsynet med en dansk etikette. Får du tilbudt midler med udenlandsk etikette, er der tale om produkter, som er importeret ulovligt. Etiketten specificerer, hvordan midlet må anvendes, og giver en række praktiske anvisninger. Læs derfor altid etiketten, inden du første gang anvender nyindkøbte produkter.

Som jordbruger overtager du ansvaret for midlerne i det øjeblik, de bliver overdraget til dig hos forhandleren eller afleveret på din virksomhed.

Som erhvervsdrivende må du gerne selv transportere bekæmpelsesmidler til brug i virksomheden. Det gælder både transporten fra forhandleren og rundt på bedriften. Du skal sikre, at emballagen er uskadt, og at varerne er sikkert anbragt og fastgjorte. Bekæmpelsesmidler må ikke transporteres sammen med foder, fødevarer mv.

Der gælder særlige regler for midler, som er mærket "Meget giftige/Giftige" og "Akut giftige", uanset om det er plantebeskyttelsesmidler eller biocider, dvs. midler mod f.eks. muldvarpe og mosegrise.

CLP-klassificering, mærkning og emballering

Fra den 1. december 2010 og frem til 2017 vil man på kemikalier kunne se enten de kendte orange faresymboler efter Miljøstyrelsens mærkning, eller røde og hvide firkanter, som er de nye farepiktogrammer fra EU.

Mærkning på produkter der er "meget giftige/giftige" erstattes af "akut giftige", som kan være livsfarlige ved indtagelse, hudkontakt og/eller indånding.

De nye farepiktogrammer fra EU:

Akut giftig

Sundhedsfare

Brandfarlig

Gasser under tryk

Kronisk sundhedsfare

Brandnærende

Eksplosiv

Miljøfare

Ætsende

De orange faresymboler:

Meget Giftigt

Giftigt

Sundhedsskadelig

Ætsende

Miljøfarlig

Lokalirriterende

Eksplosiv

Yderst brandfarlig

Meget brandfarlig

Brandnærende

Emballage fra langt de fleste bekæmpelsesmidler kan afleveres som almindeligt affald, når emballagen er skyllet, og skyllevæsken hældt i sprøjten.

Hvad skal du bortskaffe?

Gå jævnligt dit restlager igennem, så rester bliver brugt i tide. Aflever alt, hvad du ikke med sikkerhed ved er lovligt at anvende, til den kommunale modtageordning.

Overtager du en ejendom med et lager af bekæmpelsesmidler, skal du undersøge om der blandt produkterne er forbudte midler eller midler med udenlandsk etikette. Hvis det er tilfældet, skal de straks bortskaffes. Det er ikke tilladt at opbevare bekæmpelsesmidler i uoriginal emballage.

Du kan finde oplysninger om **forbudte midler** på Miljøministeriets hjemmeside.

Anmelderpligt

Virksomhederne har pligt til at meddele til kommunen, hvis de kommer i besiddelse af rester af bekæmpelsesmidler, som skal afleveres til den lokale modtagestation.

For landbrugsbedrifter og lignende virksomheder vil det sædvanligvis være tilstrækkeligt at udfylde skemaet for deklaration af farligt affald i forbindelse med aflevering af kemikalierester og tom emballage.

Hvor skal rester og tom emballage afleveres?

Ved bortskaffelse af tom emballage, som kan genanvendes og ikke er blandet med andet affald, kan indehaveren frit vælge en registreret indsamler til at håndtere emballagen. Det gælder både for ikke-farligt og farligt affald.

Hvis emballagen ikke er kildesorteret genanvendeligt affald, skal den bortskaffes eller genanvendes efter anvisning fra kommunen. Hvis der er tvivl om klassificering af affaldet kan kommunen være behjælpelig hermed.

Listen over registrerede indsamlere, samt hvilket affald de må modtage findes i Miljøstyrelsens affaldsregister på <https://www.affaldsregister.mst.dk/>

Fra 1. januar 2012 vil virksomheder skulle tilmelde sig, for at kunne gøre brug af kommunens genbrugspladser.

Deklaration

Som leverandør af farligt affald er din virksomhed ansvarlig for korrekt sortering, emballering, mærkning og deklareret af affaldet.

I forbindelse med bortskaffelse af kemikalierester skal der udfyldes en særlig blanket.

Modtagestationen er kun forpligtet til at modtage affald, der er forsvarligt emballeret. Den lokale modtagestation kan altid enten selv levere sække og tromler eller anvise nærmeste forhandler.

Almindelige krav til emballager

Når farligt affald opbevares, pakkes og transporteres, gælder disse krav til emballagen:

- Emballagen skal være egnet til det affald, den indeholder
- Emballagen skal være tæt
- Emballagen skal kunne lukkes forsvarligt
- Emballagen skal være ren udvendigt

- Gamle mærkesedler, som ikke svarer til indholdet, fjernes eller slettes
- Vægtgrænserne for emballagetypen skal overholdes

Nogle typer farligt affald betragtes som farligt gods og skal overholde bestemmelserne herfor.

Affaldet skal ved afleveringen være ledsaget af en deklARATION med beskrivelse af affaldstypen.

Der skal betales et gebyr for aflevering af kemikalieaffald.

Etikettens anvisning om bortskaffelse

Emballagen skal være forsynet med en etiket, der bl.a. giver anvisninger for, hvordan tom emballage uskadeliggøres og bortskaffes.

Hvad skal altid afleveres?

Følgende affald skal altid afleveres til en modtageplads:

- Rester af bekæmpelsesmidler.
- Al emballage fra "meget giftige/ giftige" og "akut giftige" midler.
- Al emballage, der ikke kan rengøres med vand.

Det skal fremgå af etikettens tekst på emballagen, hvorledes den tomme emballage skal bortskaffes.

Rengøring af emballage

Inden emballagen bortskaffes skal den være helt tømt og når det er muligt rengjort med vand. Ved tilberedning af sprøjtevæske bør emballagen skylles med 3 hold vand for at få al indholdet med i sprøjten.

Når man skyller stærkt forurenet emballage udvendigt og/eller indvendigt, skal det foregå et sted, hvor man er sikker på, at skyllevandet ikke kan løbe i kloakker, vandløb, søer, dræn m.v.

Særlig vigtigt er det, at forhindre vandet i at løbe i brønde.

Afbrænding af tom emballage må ikke finde sted.

Rester af bekæmpelsesmidler samt tom brugt emballage skal opbevares på samme måde.

Hvordan skal bekæmpelsesmidler og tom brugt emballage opbevares?

Bekæmpelsesmidler skal opbevares forsvarligt, utilgængeligt for børn og ikke i nærheden af levnedsmidler, foderstoffer, lægemidler eller lignende.

Bekæmpelsesmidler, rester af bekæmpelsesmidler samt tom brugt emballage fra "meget giftige/giftige" midler og "akut giftige" skal opbevares forsvarligt, under lås, utilgængeligt for børn og ikke sammen med levnedsmidler, foderstoffer, lægemidler eller lignende. Bekæmpelsesmidler må kun opbevares i den oprindelige emballage.

Der skal opsættes et passende advarselsskilt, f.eks. "almindelig fare", såfremt man har store mængder farlige stoffer og blandinger oplagret. Ovennævnte skilte eller mærkning/etikettering skal placeres ved oplagingsområdet eller på døren ind til oplagingsrummet.

Også ved opbevaring af mindre mængder er det en god idé at afmærke kemikalierummet med et tydeligt skilt.

Tom emballage må ikke genbruges

Det er forbudt at genbruge tom emballage eller at overlade den til andre. Kun i særlige tilfælde, hvor der er tale om specialemballage (f.eks. stålfasker) kan man returnere den lukkede emballage efter aftale med producent eller importør. Ved aflevering skal den tomme emballage også være ren udvendig.

Hvis du som jordbruger vælger at etablere en vaskeplads, hvor du påfylder og vasker dine sprøjter, som du bruger til udbringning af plantebeskyttelsesmidler, vil vaskepladsen være omfattet af Plantedirektoratets kontrol.

Din kommune skal godkende etableringen af vaskepladsen. Kommunen står også for kontrollen af beholdere til husdyrgødning, også selvom beholderne opsamler fra vaske- og påfyldningspladsen. Herudover er det Plantedirektoratet, der står for tilsynet med, at du som jordbruger overholder reglerne.

Reglerne for påfyldning og vask af sprøjter betyder, at:

- du kun må påfylde plantebeskyttelsesmidler og vaske sprøjten og sprøjte-traktoren i marken eller på en vaskeplads med opsamling af spildevand.
- du må ikke fylde vand på andre steder end vaskepladsen eller i marken, hvis du samtidig tilsætter plantebeskyttelsesmidler.
- du skal fortynde restsprøjtevæsken og sprøjte den ud på det behandlede areal. Højest godkendte dosis må ikke overskrides.
- restsprøjtevæsken skal være fortyndet med en faktor 50, før du tømmer den sidste væske ud gennem bundventilen.
- du skal fylde og rengøre rygsprøjter og små ATV-monterede sprøjter på det behandlede areal eller på en vaskeplads med opsamling af vand.
- du skal parkere en ikke-rengjort sprøjte og traktor under tag, på vaskeplads eller på det behandlede areal.

Rengøring af sprøjter og andre redskaber bør ske straks efter brug.

Forholdsregler ved rengøring af udstyr

Brugte sprøjter, redskaber og tom emballage indeholder rester af plantebeskyttelsesmidler, som kan være farlige for både voksne og børn, dyr og miljø ved forkert håndtering eller kontakt. De må derfor ikke efterlades uden opsyn på steder, hvor uvedkommende kan komme til dem. F.eks. på marker, grøftekanter, i skove og skovkanter.

Arbejde med kemikalier skal udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuld forsvarligt ved brug af korrekte arbejdsmetoder og nødvendige hjælpemidler.

Ved arbejde med væsker, skal du undgå sprøjt, stænk eller afdampning og være iført egnede personlige værnemidler. Nødvendig rengøring, orden og ryddelighed har stor betydning for sikkerheden ved arbejde med kemikalier.

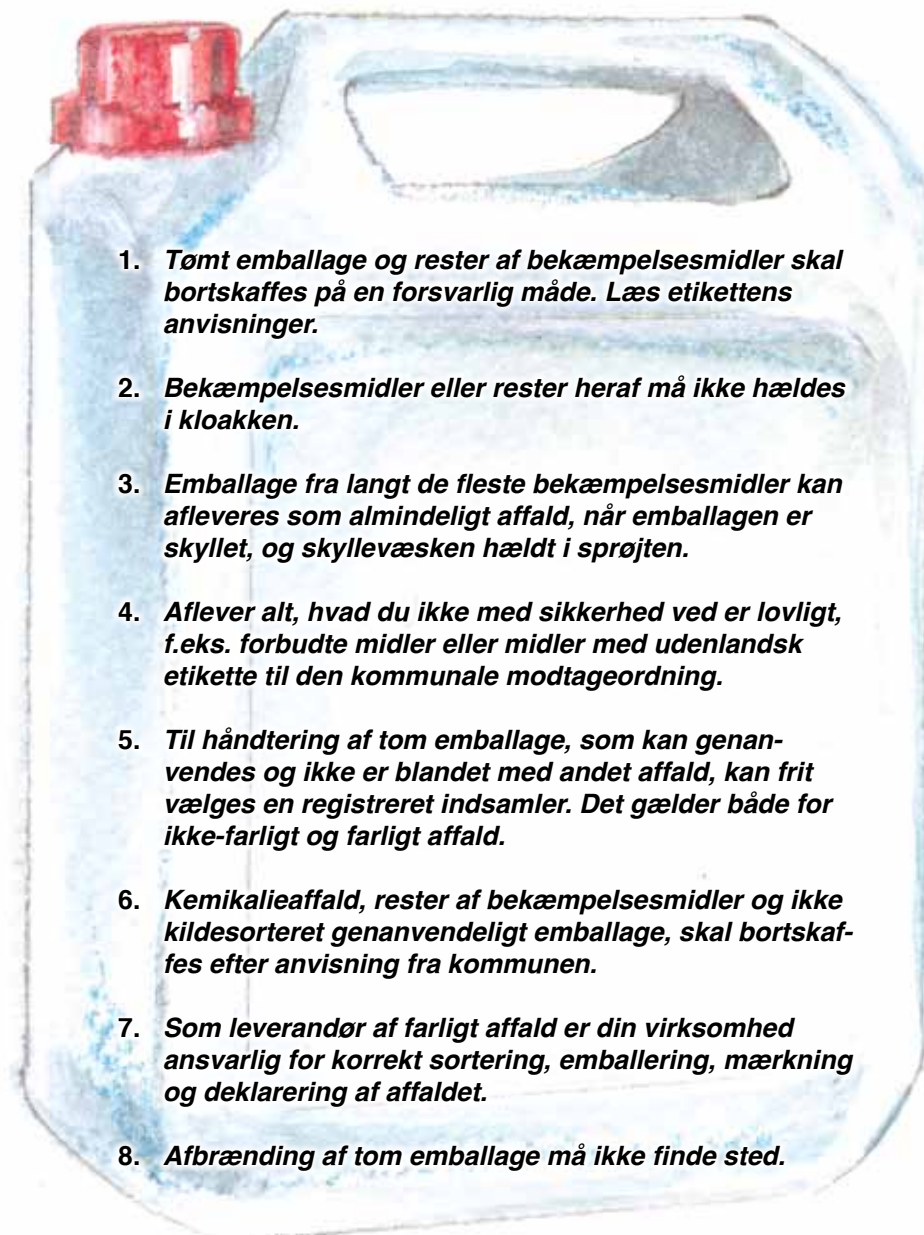
Du skal anvende egnede personlige værnemidler, hvis arbejdet ikke kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt på anden måde. Dette gælder også ved bortskaffelsen af bekæmpelsesmiddelrester.

Hvis du har ansatte, der arbejder med farlige stoffer og materialer, skal du som arbejdsgiver sørge for, at udarbejde en arbejdspladsbrugsanvisning, for de anvendte farlige stoffer og materialer. Sikkerhedsdatabladet (leverandørens brugsanvisning) kan bruges til udarbejdelse af arbejdspladsbrugsanvisningen.

Det skal fremgå af arbejdspladsbrugsanvisningen hvilke personlige værnemidler, der skal anvendes i den konkrete arbejdssituation. Den skal endvidere indeholde oplysninger om opbevaring, bortskaffelse, transport og brug af værnemidlerne.

Arbejdspladsbrugsanvisningen skal udleveres med effektiv instruktion til medarbejderne, og som arbejdsgiver skal du sørge for, at medarbejderne bliver oplært og instrueret i brugen af midlerne, herunder hvilke farer, der kan være forbundet med brug af de pågældende midler. Arbejdspladsbrugsanvisningen skal være tilgængelig for medarbejderne.

Personer, der arbejder med bekæmpelsesmidler skal være i besiddelse af enten et sprøjtecertifikat eller et sprøjtebevis.

1. **Tømt emballage og rester af bekæmpelsesmidler skal bortskaffes på en forsvarlig måde. Læs etikettens anvisninger.**
2. **Bekæmpelsesmidler eller rester heraf må ikke hældes i kloakken.**
3. **Emballage fra langt de fleste bekæmpelsesmidler kan afleveres som almindeligt affald, når emballagen er skyllet, og skyllevæsken hældt i sprøjten.**
4. **Aflever alt, hvad du ikke med sikkerhed ved er lovligt, f.eks. forbudte midler eller midler med udenlandsk etikette til den kommunale modtageordning.**
5. **Til håndtering af tom emballage, som kan genanvendes og ikke er blandet med andet affald, kan frit vælges en registreret indsamler. Det gælder både for ikke-farligt og farligt affald.**
6. **Kemikalieaffald, rester af bekæmpelsesmidler og ikke kildesorteret genanvendeligt emballage, skal bortskaffes efter anvisning fra kommunen.**
7. **Som leverandør af farligt affald er din virksomhed ansvarlig for korrekt sortering, emballering, mærkning og deklarering af affaldet.**
8. **Afbrænding af tom emballage må ikke finde sted.**

HENVISNINGER

Miljøministeriets lovbekendtgørelse nr. 878 af 26. juni 2010 om kemiske stoffer og produkter (Kemikalieloven).

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 702 af 24. juni 2011 om bekæmpelsesmidler (Bekæmpelsesmiddelbekendtgørelsen).

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 224 af 7. marts 2011 om affald (Affaldsbekendtgørelsen).

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 50 af 12. januar 2011 om klassificering, emballering, mærkning, salg og opbevaring af kemiske stoffer og produkter (Klassificeringsbekendtgørelsen).

Miljøministeriets vejledning nr. 60276 af 1. oktober 1991 om retningslinjer for grovarebranchen.

Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 292 af 26. april 2001 om arbejde med stoffer og materialer (kemiske agenser).

Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 518 af 17. juni 1994 om sikkerheds-skiltning og anden form for signalgivning med senere ændringer.

Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 559 af 4. juli 2002 om særlige pligter for fremstillere, leverandører og importører mv. af stoffer og materialer efter lov om arbejdsmiljø.

Arbejdstilsynets vejledning C.0.11 om Arbejdspladsbrugsanvisning for stoffer og materialer.

Arbejdstilsynets vejledning C.1.3 om Arbejde med stoffer og materialer.

Yderligere information kan fås ved henvendelse til BAR Jord til Bord.

Jordbrugets Arbejdsmiljøudvalg
Agro Food Park 15, Skejby
8200 Århus N
Tlf: 87 40 34 00
Mail: barjordtilbord@gls-a.dk

Arbejdstagersekretariatet
Kampmannsgade 4
1790 København V.
Tlf: 88 92 09 91
Mail: barjordtilbord@3f.dk